

DAGBOEK VAN EEN *INCOMMUNICADO*
(DE OORLOG GEZIEN VANUIT BRUSSEL)
(Roberto J. Payró *voor La Nación*)

Brussel, zondag 16 augustus (1914)

Gisteren waren er verscheidene schermutselingen in de omgeving van Tienen. Het is dus duidelijk dat de Duitsers grondgebied blijven veroveren, ondanks de voortdurende Belgische zegebulletins. Gezien ik het strategisch plan niet ken, en als de anderen niet eens weet waar de troepen zich bevinden, kan ik hierbij niet afleiden of het al dan niet gaat om een list om de vijand naar terrein te lokken dat hem minder gunstig gezind zou zijn. Feit is echter wel dat de Pruisen Brussel naderen, daar Tienen zich slechts op acht mijl bevindt, zowat de afstand tussen Buenos Aires en Empalme de Pereira, bijvoorbeeld.

Het lijkt er ook op dat er gisteren een grote slag is geleverd tussen de Fransen en de Duitsers in de provincie van Namen, in de hoofdstad waarvan men vanaf 2u30 's ochtends tot 6 uur 's avonds kanonschoten kon horen, die vooral tussen drie en vier in intensiteit toenamen. In Namen zegt men dat de Duitsers hebben getracht om de Maas over te steken, en dat ze met grote verliezen zijn teruggedrongen.

Dezelfde personen die dit berichten, voegen hieraan toe dat men in Namen vol vertrouwen is, zowel de burgers als de militairen. Men vertelt ook dat er vrijdagmiddag een Frans

vliegtuig jacht maakte op een Duits vliegtuig, dat boven Boninne cirkelde, zonder dit echter in te halen, daar de Duitsers op het kritieke moment in een bruuske duikvlucht gingen. Een andere Duitser vloog boven Namen rond 6 uur 's avonds en liet er drie bommen vallen op de buitenwijk van Salzennes, waarvan twee zonder schade aan personen of bezit te maken.

De derde echter, viel op de nieuwe brug, op korte afstand van de tramsporen, drie personen raakten dodelijk gewond. Gisteren viel een andere bom welke gedropt werd vanuit een Duits vliegtuig op het station van Namen, het dak vernielende. (N.v.d.V.)

* * *

Bij het verlaten van mijn huis deze namiddag, kwam ik op honderd meter van mijn deur, op de hoek van de Olympjeslaan, een peloton van de burgerwacht tegen. Ze waren aan het uitrusten en zaten en converserend op de banken of op de rand van het voetpad. Deze gewapende burgers deden hier, zoals in heel de stad, al dagen hun rondes, en hun aanwezigheid verraste me dan ook niet. Ik vervolgde mijn weg toen een bekende stem me aanriep, me omdraaiend zag ik een sergeant die met grote passen op mij toe stapte.

“Mijnheer Payró! Mijnheer Payró !”

Het was mijn vriend, de jonge advocaat Lucien Fuss (N.v.d.V.), die me zei dat men loopgraven ging aanleggen langs alle straten die toegang geven tot de stad, en dat op de

Brugmannlaan, op ditzelfde punt, een van de belangrijkste loopgraven zou worden uitgegraven, wiens verdediging aan zijn compagnie zal worden toevertrouwd. Het nieuws komt voor mij ongelegen, daar in geval van enige gevechten mijn huisje, dat op de hoek van de straat ligt en muren van karton heeft, zonder meer tussen twee vuren zal komen te liggen.

Dit zei ik dan ook aan Fuss, die op beleefde wijze er op aandrong dat ik met de mijnen zou intrekken in zijn huis, dat in het centrum van Elsene gelegen is, beschermt tegen elke onvoorziene situatie. Ik bedankte hem voor zijn gul aanbod, dat ik zal aanvaarden als het moeilijk moment waarop ik mijn boeken en papieren moet achterlaten zich zou voordoen.

- *“Maar aan welke nood beantwoordt het uitgraven van deze loopgraven ? Is het dan waar dat de Duitsers zo dichtbij zijn genaderd ?*

- *Nee nee – antwoordt Fuss me – maar gezien men al enkele dagen aan het vechten is in het oosten van Brabant, is het niet onmogelijk dat er groepen uitgehongerde vluchtelingen tot hier komen, die de stad zouden willen binnendringen en zich misschien aan excessen zouden overleveren tegen de vredelievende bevolking.”*

Ik kocht de dagbladen aan *Ma Campagne* en ik zag dat de officiële mededelingen zeggen dat de troepen van de Duitse cavalerie, die eerder werden verslagen en teruggeslagen, na twee dagen van wapenstilstand, een nieuwe aanval hebben proberen uit te voeren op een andere plaats aan

het front waar de Belgische troepen standhouden, en dat de massa vijandelijke cavalerie, na versterkingen te hebben gekregen, zich deze ochtend richting Waver hebben begeven. Onder hun traject zouden ze zwaar geleden hebben onder het vuur van de Belgische vooruitgeschoven troepen.

“Na enkele schermutselingen zonder groot belang” zo voegde de verklaring toe, *“werd de Duitse opmars volledig afgestopt”*.

Tracht niet om me uit te leggen hoe de Duitsers, eeuwig teruggeslagen over de hele lijn, beetje bij beetje terreinwinst boeken in oostelijke richting, zich elke dag dichterbij Brussel bevindende.

Ik ging naar het huis van de ingenieur Koettlitz, die gisterenavond met verlof is aangekomen. Hij zegt me dat de werken in Antwerpen dag en nacht onder zware inspanningen doorgaan, waarbij men bijkomende werken uitvoert met betrekking tot de fortificaties, die voor het laatste moment waren gelaten. De bevolking toont zich vastberaden en enthousiast, en loopt over van verontwaardiging tegenover de Duitsers die hun gastvrijheid misbruikt hebben, zich overgeevende, ongeacht sociale klasse aan een voortdurende spionage. Een spionage die al vele jaren aan de gang is, maar die de laatste tijd enorm is toegenomen. Aan de andere kant bevindt de vesting zich nu in een positie om zich met glans te verdedigen, en zal niet worden ingenomen door iets minder dan een sterk leger, en dit na lange maanden van verzet. Het is dus goed mogelijk dat de Duitsers niet zullen proberen om

haar aan te vallen, daar de inname van Antwerpen niet noodzakelijk is voor de ondersteuning van hun aanval op Frankrijk ...

Wanneer ik bij vanavond naar huis terugkeer, is de loopgraaf half afgewerkt. Het is een eenvoudige beschutting voor schutters, bestaande uit een kleine greppel, wiens aarde men gebruikt heeft om een borstwering te maken. Enkele meters verder heeft men een brede barrière van prikkeldraad opgetrokken, doorkruist en opgehouden door enkele barrièreposten, die door de opoffering van enkele mannen binnen de minuut kunnen verdwijnen, zelfs onder zwaar mortiervuur.

Het kan dus niet zijn dat het hier slechts gaat over het tegen te houden van enkele plundersaars.

In tegenstelling tot de vorige dagen gonst het gedurende de ganse nacht van de geruchten in onze straat. De burgerwacht slaapt op de voetpaden, op balen stro, in de open lucht. Uiteraard ontbreekt het niet aan die enkelingen die de nacht al kletsend doorbrengen, en door de burens voorzien worden van koffie, verfrissingen, bier en wat snoep, want om zeven uur brachten ze hen een stevig en smakelijk ontbijt.

Hetzelfde tafereel speelde zich af bij alle loopgraven.

De speciale gezant van *Le Peuple*, de heer Hambursin (N.v.d.V.), schrijft, gedateerd op gisteren, het volgende vanuit Dinant :

“Er worden al tien dagen schermutselingen uitgevochten op de rechteroever van de Maas, tussen Yvoir en Anseremme. Gisterennamiddag werd een eskader Franse dragonders gedecimeerd in het bos van Custinne.

De Duitsers, die aan beide kanten van de weg hadden postgevat, lokten onze vrienden in de val. Ongeveer 80 van hen zijn op het slagveld achtergebleven. De anderen, zo'n 23, arriveerden rond 1 uur in Dinant. Zij lijken amper aangedaan en beschouwen dit als als een eenvoudig incident.

's Avonds wandelde ik op de kaai van de linkeroever, tegenover het hospitaal, de bewegingen van een Frans vliegtuig volgende, wanneer plots, rond 5u30, er gewerschoten weerklonken, gevolgd door het ratelen van de mitrailleurs vanuit de richting van Anseremme.

Tegelijkertijd weerklonk het gerucht dat een grote colonne ulanen afdaalde vanuit Froidvaux. Het lijkt mij waarschijnlijker dat deze Duitse ruiters vanuit de vallei van de Lesse komen, dit uitgeeft op de brug van Anseremme.

In wat de numerieke kracht van de vijand betreft, weet ik nog niet wat deze werkelijk is, want men moet de Dinantees zijn schattingen met een korrel zout nemen, daar deze enigszins op zijn Marseilles' zijn.

De gewerschoten blijven weerklinken, dus ik besloot om te gaan kijken wat er aan de hand is. Ik begaf me richting Anseremme, langs de linkeroever. Twee of drie kanonschoten kunnen in de verte gehoord worden, wat aangaf dat de voorhoede van de vijand naderde.

Op de brug van Anseremme, echter, blijven de Franse mitrailleurs hun hulzen uitbraken, zonder twijfel de Duitsers

die zich voor de brug bevinden wegvegende. Ik was tot op 600 meter van de gevechten genaderd, toen ik mijn vuurdoop kreeg.

Een reizigerstrein die vanuit Givet kwam, reed voorbij. De Duitsers, die in de bossen op de helling van de rechteroever hadden post gevat, openden hierop het vuur, net op de hoogte waarop ik mij bevond, op een dertig met van de bank van de spoorweg. De kogels floten me over het hoofd. Ik zocht een schutplaats en ontdekte er een uitstekende. Een man die me volgde, een matras dragende, legde deze op de grond en wij gooiden ons erachter. De trein gepasseerd, houden de gewerschoten echter op. Het lijkt erop dat enkele kogels de wagens hebben doorboord, maar dat niemand geraakt werd.

Ik stond rond 5u30 op en ging ontbijten terwijl de kanonnen zich op formidabele wijze lieten horen. Ik begaf me naar de binnenplaats om te zien wat er gebeurde, terwijl ik obussen hoorde overvliegen met een sinister fluitend geluid, die op zo'n 10 of 20 meter boven ons met een zware klap neerkwamen op de bergwand tussen het station en een villa, die zich zo'n 50 meter hoger bevindt.

Ik ontbijt onderwijl, in het gezelschap van de heer Outer, leerkracht verbonden aan het Koninklijk Atheneum van Elsene.

Gezien verscheidene obussen gevallen zijn op het station, zo'n 20 meter van het hotel, verschansten we ons in de kelder met de hoteleigenaar, zijn vrouw, zijn kinderen, een heer en enkele dames van Dinant.

Hier deden we goed aan, want we waren nog niet goed en wel ondergronds of een granaat sloeg met een met een

verschrikkelijke knal in op het hotel, terwijl de vrouwen huilden en luidop het “Ave Maria” baden.

Een twintigtal obussen ontploften op een dergelijke manier, gevaarlijk dicht bij ons, toen stopte het geluid van de kanonnen. We hoorden nog slechts enkele geweschoten.

Het zou toen zo'n 7u30 kunnen geweest zijn. Op dat moment ontstond er een zware brand in de nabijheid van de brug naar Bouvignes. Op de geweschoten van de Duitsers kwam het antwoord van de Franse revolvers en mitrailleurs. Dit was een verzorgde uitwisseling die zonder ophouden doorging, terwijl op hetzelfde moment enkele Duitse obussen afgeschoten werden in de richting van Dinant, en de Franse artillerie, geplaatst op de heuvels van de linkeroever, zelf het vuur opende.

Vanaf de boerderij van Meez, waar wij ons ware gaan verfrissen, konden we gemakkelijk heel het plateau overzien dat zich uitstrekt over de hoogten van de rechteroever, waar de Duitse invasie in volle gang was.

We konden duidelijk de routes onderscheiden die de grote troepen vijanden binnenkort zouden volgen, die zich in witte linten uitrolden vanuit Ciney, Lisgone, Loyers, Evrehailles naar de vallei, net zoals de laagten van Deffé en andere wegen die uitkomen bij de voorstad van Dinant.

We konden ook zeer helder de Duitse infanterie onderscheiden zich uitspreidde in de velden, zich in schuttersgroepjes verdelende om zich in de kleine naaldbosjes te verbergen, waar ze op hun gemak konden schieten op de Fransen die de doorgang van Bouvignes verdedigden en waarvan de mitrailleurs zonder ophoudend bleven vuren.”

Copyright, 2014 : Nathaniel BOVIN, voor de
Nederlandstalige vertaling

PAYRO ; « . *Diario de un incomunicado. La guerra vista desde Bruselas (6)* », in LA NACION ; 23/11/1914.

PAYRO ; « . *Diario de un incomunicado. La guerra vista desde Bruselas (7)* », in LA NACION ; 24/11/1914.

N.v.d.V. :

Het deel betreffende Haelen werd door ons al op 12 augustus gebruikt.

Het is **Lucien Fuss** (ook directeur generaal van de krant *Le Soir* tussen 1936-1940 en 1944-1946, jaar van zijn dood).

De titel van het artikel van Hambursin in de krant *Le Peuple*, van 15 augustus 1914, was : « *La défense des ponts de la Meuse (Yvoir-Dinant-Anseremme)* »